

*Doc. JUDr. Olga Sovová, Ph.D.
advokátka, ev.č.8106,
Centrum zdravotnického práva
Právnické fakulty UK*

Posudek oponentky disertační práce

Téma práce: **Aspekty ochrany osobnosti lékaře a pacienta**

Disertant: JUDr. Jakub Sivák

V Praze dne 10. srpna 2019

Předložená disertační práce se zabývá velmi zajímavým a vysoce aktuálním tématem, kterým jsou právní vztahy při poskytování zdravotní péče. Jak doktrinální, tak judikatorní přístup k tématu doznal v posledním desetiletí významných posunů v chápání postavení pacienta, vztahu pacient – lékař, a v neposlední řadě i uznání interdisciplinarity zdravotnického práva. Poskytování zdravotních služeb je navíc pod dohledem jak odborné, tak laické veřejnosti, a rovněž je vděčným mediálním tématem.

Disertant se ve své práci zaměřil na aktuální otázky ochrany osobnosti prizmatem změny vztahu pacient – lékař v průsečíku veřejného práva a soukromého práva. Nosnými právními předpisy jsou zákon o zdravotních službách, č. 372/2011 Sb. (ZZS), a občanský zákoník, č. 89/2012 Sb. Disertant nicméně nevynechává ani další právní předpisy, zejména upravující veřejnoprávní odpovědnost, jako je trestní zákoník a zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Významná část práce je věnována problematice ochrany zvláštních osobních údajů dle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů, GDPR).

Práce je rozdělena do dvanácti kapitol, které se dále člení na podkapitoly. Disertant postupuje **metodou výkladu od obecného ke zvláštnímu s využitím metody historického výkladu a komparace**, zejména v kapitole jedenácté. V této souvislosti vysoce hodnotím, že se disertant věnuje rozboru rakouské právní úpravy, ze které vychází naše právní pojetí i chápání vztahu pacient – lékař, a rovněž doktrinální názory. Disertant jak v historické části, tak v partiích věnovaných platné právní úpravě, přibližuje také doktrínu, soudní a medicínskou praxi ve Velké Británii a Spojených státech.

Přínos práce spatřuji v tom, že disertant vhodně propojil vztah soukromoprávní části zdravotnického práva, který považuje za klíčový, s veřejnoprávními aspekty ochrany osobnostních práv. Disertant se tak zařadil k té ose soudobé nauky, která považuje poskytování zdravotních služeb, zejména **vztah pacient – lékař, za vztah primárně soukromoprávní.**

Tímto rámcem, tj. **smluvním vztahem pacient – lékař, ukotvil také základy své disertační práce**. Disertant si je nicméně vědom i toho, že soukromoprávní pojetí poskytování zdravotních služeb nemůže dopadat na všechny typy interakce mezi pacientem a lékařem, protože ZZS tento vztah za smluvní nepovažuje. Navíc se disertant také musel vyrovnat v průběhu zkoumání práv a povinností lékaře a pacienta při poskytování zdravotních služeb s tím, že jak judikatura, tak doktrína využívají možnosti vymezení klíčových pojmů zdravotnického práva prostřednictvím práva veřejného i soukromého, na což disertant správně upozorňuje. Toto propojení **a diskurs ke vzájemnému působení veřejného práva na soukromoprávní úpravu vztahu ochrany osobnosti pacienta a lékaře při poskytování zdravotních služeb** v kapitolách 6 a 7 považuji na nejzdařilejší část práce, která je dobře využitelná i v praxi.

Velmi také hodnotím kapitolu 5.1. ve které se disertant věnuje smlouvě o péči o zdraví a **postavení pacienta jako spotřebitele**, neboť tento přístup zásadně odmítají jak poskytovatelé a zdravotničtí pracovníci, tak právní praxe a doktrína i v těch službách, které jsou zcela mimo rámec úhrady z veřejného zdravotního pojištění; typickým příkladem je zde kosmetická a zkrášlovací plastická chirurgie. Zajímá mě **názor disertanta** na dosud běžně používané hodnocení pochybení, kdy se v odborné literatuře i judikatuře objevuje, že „lékař (poskytovatel) neodpovídá za výsledek zákroku, ale pouze za dodržení postupu lege artis“. **Jaký je názor disertanta na tento postulát, jestliže pacient je v postavení spotřebitele?**

Velmi návodně a přehledně je zpracována kapitola osmá, která je věnována otázce **ochrany osobních údajů**. V této souvislosti mě nicméně zaujalo, že disertant nevyužil potenciálu této partie k upozornění na význam a dopad Národní strategie elektronizace zdravotnictví a k diskusi o povinné digitalizaci a stále rostoucím počtu registrů jak zdravotnických pracovníků, tak pacientů, kde se údaje ukládají nejen bez jejich souhlasu, ale i bez upozornění na zasilání údajů do registrů. Disertant v uvedené kapitole správně a vhodně v souvislosti se základní koncepcí a cílem své práce rozebírá evropský kontext ochrany osobních údajů a jejich přeshraniční výměnu. Bylo by proto žádoucí u obhajoby doplnit úvahy o dopadu projektu **Digital Single Market do oblastí zdravotních služeb a ochrany osobnosti pacienta i lékaře**.

Významnou část práce tvoří závěrečná dvanáctá kapitola, ve které disertant přesvědčivě vymezil a prodiskutoval na základě doktríny i judikatury **základní problémy, které české i evropské zdravotnictví provázejí prakticky od počátku jeho transformace, jak po stránce medicínské, tak právní**. Bohužel ani nové zdravotnické zákony, ani rekodifikace soukromého práva nebo GDPR nepřinesly přílišný posun v jejich řešení.

Práce je doprovázena bohatou judikaturou, jak vnitrostátních, tak zahraničních vrcholných soudů. Svou argumentaci disertant rozvádí i na praktických případech, což z pohledu možného využití v pedagogické, advokátní i soudní praxi vysoce oceňuji. Pokud jde o **literaturu** v oblasti zdravotnického práva a práva trestního, je zřetelné, že disertant vychází z osvědčených autorů, využívaných zejména advokátní praxí. Nicméně z pohledu akademického chybí nadstavbová literatura v oblasti trestní odpovědnosti, např. Solnař et al: Základy trestní odpovědnosti; Jelínek, Bohuslav či Gřivna, všichni citovaní velmi dobře využitelní v advokátní praxi, k trestní odpovědnosti právnických osob.

Pokud jde o zdravotnické právo-učebnice Těšínová a kol., náleží nesporně k základní literatuře oboru, ale je zpracována před 1. 4. 2012. Zcela chybí odkaz a využití kompendia Šustek, Holčapek et al.: Zdravotnické právo. Podněty k diskursu o širších souvislostech a interdisciplinaritě zdravotnického práva by disertant našel rovněž ve výstupech z konferencí pořádaných každoročně katedrou trestního práva a též v některých výstupech katedry obchodního práva PF UK. Bylo by proto vhodné, aby v další akademické práci disertant využíval aktuální literaturu, protože praktické právo a judikatura se za doktrínou v tomto interdisciplinárním oboru velmi často zpozdávají.

K formální stránce práce nemám zásadní připomínky. Práce je psána čtivě, kultivovanou češtinou, literatura je citována jak v textu, tak uvedena v seznamu použitých pramenů. Nicméně bych doporučila disertantovi v další publikační činnosti zvážit, zda je nezbytné, aby poznámky pod čarou byly tak rozsáhlé, že někdy zabírají třetinu celé stránky. Moje připomínka se konkrétně týká zejména kompletní citace právních předpisů a judikatury, kdy disertant doslova přepisuje texty, které jsou v současnosti běžně dostupné prostřednictvím webových vyhledávačů. Nedbale je citována Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny, u které není ani uveden odkaz na její číslo ve Sbírce mezinárodních smluv.

Seznam zkratk je dobře zpracován, nicméně jeho zařazení na začátek práce by zvýšilo komfort uživatele. Rovněž by bylo vhodné pro čtenáře, neznalého zcela možností vyhledávání obsáhlé judikatury Nejvyššího soudu České republiky a Ústavního soudu, uvést odkazy na jejich webové vyhledavače.

Vztah pacient-lékař, i když je základem poskytování zdravotních služeb, je mnohdy již nahrazen vztahem pacient-zdravotnický pracovník-soubor poskytovatelů, přičemž pacient již dávno většinu osob, které se na jeho zdravotní péči podílí, nejen že nezná, ale ani mnohdy netuší, kde všude se provádí rozbor či konzultace k jeho zdravotnímu stavu. Právní vzdělávání proto nabývá stále většího významu a každá vědecká práce, která překlenuje mezery na relevantním trhu, je proto velmi důležitá

Disertant náleží ke generaci, která reprezentuje moderní právní přístupy ke zdravotnickému právu. **Práce je původní a nová v rámci komplexního pohledu a propojení soukromoprávní a veřejnoprávní materie v oblasti ochrany osobnostních práv při poskytování zdravotních služeb, neboť disertant se nezaměřil jen na ochranu práv pacienta, ale zdůraznil nutnost vyváženého vztahu, tedy i ochranu lékaře a poskytovatele zdravotních služeb. Oceňuji rovněž, že disertant uskutečnil empirické šetření metodou dotazování.**

Doporučila bych disertantovi, aby se při dalším rozvoji tohoto tématu více zaměřil na některá díla zdravotnického práva v oblasti trestní a správní, což by mohlo jeho myšlenky nasměrovat k dalšímu zajímavému pojetí pojednávané problematiky. Rovněž doporučuji více dbát i na formální standardy písemné vědecké práce.

Při obhajobě doporučuji diskutovat o výše uvedené digitalizaci zdravotních služeb ve vztahu k ochraně osobnosti pacienta a lékaře i dobrého jména poskytovatele. Dále by mě zajímalo, zda disertant považuje právo na zdraví za samostatné právo, chráněné ústavním pořádkem České republiky? Další otázky jsem uvedla v textu posudku.

Závěr: Disertant prokázal schopnost vlastní vědecké práce a právní argumentace, analýzy a syntézy, jak na základě doktrinárních názorů a judikatury, tak praktických příkladů. Předloženou práci proto doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertačních prací.

Doc. JUDr. Olga Sovová, Ph. D.